

bolj kot prenos pa se uveljavlja metoda dodeljevanja posameznih pristojnosti institucijam, v katerih se lažje uveljavlja volja politične večine.

Za začetek naj omenim poizkus sprejetja prvega tako imenovanega »zakona o časopisih«, ki smo ga poslanci dobili že pred približno pol leta na klop, zakona, ki je predvideval, naj bi glavne urednike in direktorje imenoval neposredno Izvršni svet ustrezne družbenopolitične skupnosti. Še predno je bil predlog dan na glasovanje, je bil k sreči tudi umaknjen. Osnutek zakona o javnih zavodih in še posebej o izobraževalnih organizacijah je dvignil veliko prahu, šlo pa je za dodelitev velikih pristojnosti ustanovitelju, kar naj bi pri področnem zakonu o izobraževanju pomenilo, da bi ravnateljke nastavljal lokalna politokracija. Sestava sveta RTV tudi temelji na logiki strankarskega preglasovanja.

Taki poizkusi ponovne politizacije tradicionalnih od strank neodvisnih sfer, razen pri opozicijskih strankah niso naleteli na hujše odpore v javnosti, saj se te metode uresničujejo v relativno ugodnih razmerah. Krilatica o prehodnem obdobju je zopet dobila domicil. Posamezni ukrepi se običajno opravičujejo kot nujen prehod iz kvazisamoupravnega odločanja v državno regulativo.

V 2. točki sem veliko prostora namenil tudi opisu delovnih razmer poslancev in sploh delovanju skupščine. Slabe razmere in neustrezno funkcioniranje skupščine žal ni le »tehnično operativno« vprašanje. Vsaka institucija, ki slabo funkcionira, odpira prostor in vpliv drugim in bolj organiziranim organom oblasti. Gre za primerjavo z izvršnim svetom. Tudi to bi namreč lahko interpretirali kot neke vrste razporeditev političnega vpliva navzven, zunaj organa oblasti ljudstva (če ga lahko tako imenujemo), ki bi moral biti tudi operativno sposoben za opravljanje temeljne oblastne in nadzorne funkcije. Podobno se je včasih dogajalo z našim zamenljivim delegatom, ki svojega dela ni obvladal, kjer sistem ni funkcioniral in so odločitve oblikovali predvsem drugi...

Ali bomo v prihodnje pri nas bolj utrjevali oblast posameznih lobijev kot demokratične institucije, je odvisno, koliko bo pri tem sodelovala kritična demokracija javnost in ne le posamezne stranke v parlamentu. Pa ne vzemimo tega le kot frazo!

BOŠTJAN MARKIČ

Slovenski parlament v nastajanju

Odnos med poslanci in volivci

V teoriji se k odnosu med poslanci in volivci pristopa z dveh nasprotnih, včasih tudi celo preveč mehanično pojmovanih stališč. Prvo stališče je zastopalo vezanost poslančevih odločitev na sklepe volivcev; poslanci so dolžni o svojem delu poročati volivcem, volivci pa lahko odpokličejo poslance pred iztekom mandata. Drugo stališče o odnosih med poslanci in volivci izhaja iz načela svobode poslančevih odločitev in neodvisnosti poslancev od volivcev v poslančevih konkretnih akcijah. Poslanca obvezuje predvsem volilni program, s katerim nastopa pred volivci. Z naraščanjem vloge političnih strank pa je poslanski mandat dobival vse manj

pravno in vse bolj politično obeležje. Zato danes govorimo tudi o politološki problematiki mandata. Poslanec dejansko sprejme mandat od svoje stranke, ki ga volivcem tudi predstavi kot kandidata. Poslanec zato nagiba k zvestobi politični stranki (in torej ne prvenstveno k volivcu), tja je usmerjena v prvi vrsti njegova odgovornost. Partijski aparat na številne načine prenika v volilno telo in ga ne redko tako obarva, da volilno telo izgubi svojo individualnost. Politične stranke vsrkajo široko paleto mnenj tudi o zelo protislovnih vprašanjih in jih preoblikujejo v omejeno število političnih alternativ. Parlamenti, vlade, pa tudi volilno telo postajajo mehanizmi, ki jih poganja en sam stroj: politična stranka. Tako prihaja do pomembnega premika v bistvenih političnih odločitvah. Z naraščanjem zadev, ki jih danes obravnava moderna država, parlamenti izgublajo na pomenu, zelo močno pa stopajo v ospredje vlade. Družbena funkcija predstavniških teles ni več toliko v sprožitvi zakonodajnih procesov in v ustvarjanju politike, temveč bolj v razvijanju političnega boja mnenj, v usklajevanju konfliktnih interesov in stališč ter v modificiranju sicer že oblikovane politike.

Številne politološke, sociološke in pravne družboslovne raziskave ugotavljajo, da je dejanska moč malodane na vseh področjih družbenega življenja (na političnem, ekonomskem, socialnem) v ožjih strankinih vodstvenih jedrih, v partitokraciji. Tako kljub politično pluralističnemu značaju sodobnih družb prihaja tudi do oligarhičnih tendenc. Ker ima v parlamentarnem sistemu politična stranka ključno mesto, se izkaže kot izostren problem, kako preoblikovati politične stranke. Eden izmed procesov, ki bi mogel pozitivno vplivati na odnose med volivci in poslanci in tudi na položaj parlamenta, je proces demokratizacije v samih političnih strankah. Pri tem mislim predvsem na večjo stopnjo demokratizacije pri sprejemanju odločitev, na demokratizacijo v strukturi vodstva stranke, na odklanjanje partijsko oligarhičnih tendenc, na dopuščanje frakcij, smeri in tokov znotraj političnih strank in da partijski »bič, ki goni«, famozni angleški »whip«, ki zganja poslance, ni pretirano in skrajnostno disciplinirajoč, ampak dopušča tudi poslanca vsaj omejen lasten manevrski prostor.

Vsa zgoraj omenjena vprašanja so relevantna tudi za slovensko politično prizorišče in za slovenski parlament v nastajanju. Zato se bo politološka raziskava, ki jo izvaja Center za politološke raziskave na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani raziskovalno razčlenjevalno lotila odnosa med poslanci in volivci v slovenski politično in strankarsko pluralistični družbi. Prva politološka opazovanja kažejo, da v razliko od nekaterih v parlamentarnem pogledu razvitejših sodobnih evropskih družb, pri nas za sedaj slovenski poslanci premalo negujejo formalna in neformalna srečanja z volivci, bodisi da gre za obiske volivcem v njihovem delovnem ali bivalnem okolju (na domu), ali za obisk volivca pri poslacu. Čeprav takšni stiki poslancev, kot kažejo številne tuje raziskave, ravno bistveno ne vplivajo na proces odločanja, v katerem slej ko prej ohranja vodilno vlogo politična stranka, ki ji poslanec pripada, takšnih oblik poslančevega delovanja in ravnanja (zlasti še v psihološkem smislu) vsekakor ne kaže podcenjevati.

Parlament in politika pritiska

Govoriti o parlamentu in parlamentarizmu pomeni tudi razpravljati o žariščnih točkah politike pritiska različnih skupin. Veliko število organizacij se v odnosu do parlamenta pojavljajo kot različni lobiji, ki potem tudi bolj ali manj predrzno uveljavljajo svoje partikularne interese in izvajajo pritisk na parlament. Politika sku-

pin pritiska (pressure politics) je pravzaprav stara kot sama politika. Menjali so se le institucionalni kanali, prek katerih so skupine pritiska delovale in na kakšne politične institucije so bile usmerjene (ciljna usmerjenost skupin pritiska). Seveda se takšne skupine pritiska lahko tudi hitro menjajo, se pojavljajo na novo in zopet naglo izginevajo; pač v skladu s svojimi potrebami, pa tudi glede na rezultate, ki jih dosežejo.

In kaj so temeljni vzroki naraščajočega pojava skupin pritiska, ki jih danes zaznavajo in razčlenjujejo številni analitiki političnih procesov? Na prvem mestu bi lahko omenil razširitev vladnih pristojnosti in odgovornosti. Vlade imajo danes v svojih rokah veliko zadev, ki si jih, denimo v začetku tega stoletja sploh ne bi mogle zamišljati. Očitno gre za pojav države-blaginje (welfare state) in za posledice, ki jih takšen koncept in realizacija države-blaginje povzroča ter v zvezi s tem tudi nadzor nad gospodarstvom. Številna področja življenja posameznih slojev prebivalstva in aktivnosti celih panog gospodarstva so v tem ali onem smislu vezane na vladne odločitve: to pa, razumljivo, kot »muha na med« vabi skupine pritiska, da se zavzemajo pri vladi za svoje interese in potrebe. V tej zvezi je zlasti pomembno sprožanje zakonodajnih pobud. Michel Rush ugotavlja v študiji *Parliament and Pressure Politics*, da se takšne zakonodajne pobude v Veliki Britaniji iz rok manj pomembnih članov parlamenta, tako imenovanih »back-bench Member of Parliament«, na katere so se ne tako redko obračale za zakonodajno pobudo posamezne skupine pritiska, sedaj selijo kar naravnost v vlado. Vlada nastopa kot pobudnik zakonskih aktov, ki so jih inicirale skupine pritiska. Partikularni interesi se vedno bolj organizirajo. Nosilci partikularnih interesov se zavedajo, da lahko prodro le pod pogojem, če so dobro organizirani, če so oblikovani v notranje zaključeno institucijo, ki je prodorna, ki ve, kaj hoče in po kakšni poti se lahko prebije do svojega cilja. Skupine pritiska imajo pogosto zelo natančno izdelano ne samo svoje taktično prodiranje, ampak tudi svoje strateške usmeritve.

Analitiki parlamentarizma ter politike pritiskov tudi na temelju empiričnih raziskav (izvedla jo je posebna skupina, sestavljena iz univerzitetnih profesorjev in uslužbencev obeh domov Parlamenta v Veliki Britaniji v letu 1987–1988) ugotavljajo, da se vse bolj pojavlja kot temeljna značilnost vplivanja ravno skupine pritiskov in da je takšnega vplivanja vse manj prek političnih strank. To naj bi bila značilnost, zlasti za tiste skupine pritiska, ki izražajo interese srednjega razreda. Politika pritiska se izvaja neposredno na ministre, ki so nosilci posameznih resorjev, ali pa se izvaja prek upravnega aparata, prek »birokracije«, prek »Civil Servants« in političnih svetovalcev različnih uradov Whitehalle, pa tudi prek posameznih članov parlamenta, oziroma posameznih parlamentarnih odborov in komisij.

Philiph Norton v razpravi *Legislatures in Perspective*, ki jo objavlja v reviji *West European Politics* ugotavlja, da je pri razumevanju vloge parlamenta in procesov političnega odločanja pomembna proceduralna variabla tudi stopnja in število različnih parlamentarnih odborov in komisij. Po Nortonovih ugotovitvah je večina parlamentov v zahodni Evropi oblikovala parlamentarne odbore in komisije, ki so vzporedni, oziroma so neke vrste dopolnilo upravnim organom, to je različnim ministrstvom v vladi. Vse to seveda lahko nudi skupinam pritiska dodatne možnosti »lobiranja« na ta parlamentarna telesa.

Raziskave britanskega parlamentarnega sistema kažejo, da skupine pritiska ne tako redko prek vseh zgoraj naštetih kanalov delujejo celo istočasno, da bi dosegle večje učinke; da je manjše tveganje, če eden izmed kanalov odpove; da po potrebi en kanal pritiska takoj »nadomestijo« z drugim, če se pokaže, da je »manj učinko-

vit«. Metodologija in tehnika »lobiranja« je že močno izpolnjena in se zna primer-
no prilagoditi morebitnim presenečenjem ali blokadam. Jeremy Richardson in
Frant Jordan v delu *Governing under Pressure* izpričujeta, da je prevladujoča
značilnost političnega procesa odločanja ravno odnos med vlado in skupinami
pritiska. Na tej ravni se »kuha politika«. Sam parlament je v takšni igri obrobno
pomemben, ugotavlja tudi David Judge v razpravi *Parliament and Interest Repre-
sentation*.

Čeprav razčlenjevanje sodobnih raziskav britanskega parlamentarizma poka-
že, da avtorji ne uporabljajo istih pojmov (govore o »interest groups«, »pressure
groups«, »organised group« ali o pojmu »the lobby«), je razvidno, da mislijo
vendarle na iste pojave in procese. In kdo so osebk, ki izvajajo politiko pritiskov?
Gre za različne skupine in organizacije, ki so razporejene na funkcionalnem teme-
lju kot so gospodarske korporacije (javne in zasebne), profesionalne (stanovske)
organizacije, socialno kulturne skupine in podobno. Pri svojem vplivanju na vlado,
njene agencije in urade ali na parlament, se skupine pritiska močno naslanjajo tudi
na množična komunikacijska sredstva. Skupine pritiska se zavedajo, kje leži res-
nična moč političnega odločanja. Vedo pa tudi, da je sam parlament del politične-
ga odločanja v dani institucionalni mreži: vlada vendarle deluje v njej in tega se
mora zavedati. Politika ni samo izvrševanje oblasti, ampak je še preje (takšen ali
drugačen) pritisk na politiko, da do izvrševanja oblasti sploh pride!

Tudi naš slovenski parlament, parlament v nastajanju, se je že v svojem krat-
kem obdobju institucionalnega obstoja srečal s skupinami pritiska; zaznati je bilo
mogoče procese lobiranja prek posameznih poslancev in tudi z obračanjem na
vlado. V razliko od drugih parlamentov z daljšo tradicijo, pri nas na temo parla-
ment – vlada – vladne agencije – skupine pritiska še nimamo empiričnih politolo-
ških, socioloških in pravnih družboslovnih raziskav, ki bi metodološko in vsebin-
sko korektno razodevale »pressure politics« na slovenski način. Ta naloga naše
družboslovje še čaka, saj doslej obstoje le bolj ali manj razvidne impresije, ki še
niso znanstveno raziskovalno verificirane.

Če razpravljanje o tej temi sklenem, lahko rečem: interesne skupine in skupine
za pritisk svojo dejavnost vedno bolj usmerjajo k vladi, vse manj pa k parlamentu.
V sodobnem svetu se takšna metoda pritiska bolj »izplača«, je bolj učinkovita in
hitrejša ter daje več prednosti kot pa zamudno in pogostokrat tudi negotovo
interveniranje v zakonodajnem procesu.

(Ne)profesionalizem poslancev

Slovenski parlament? Kvečjemu slovenski parlament v nastajanju! Na to kaže
tudi njegova še vedno hibridna institucionalna struktura, ki je še vedno obreme-
njena z odbleskom združenega dela, čeprav tega združenega dela v znameniti
»bazi« ni več. Delegatski sistem, ki se je institucionalno oblikoval 1974. leta, je
v svojih večkrat tudi mrtvoudnih izpeljankah, vendar pustil strukturalne sledove.
Hrvatska in Srbija sta ga, zahvaljujoč tudi svojim novim ustavnim dokumentom,
vendarle srečneje zapustila.

Ena izmed tez našega delegatskega sistema je bila, da ima delegatski sistem
tudi učinke na strukturo političnega profesionalizma in da je delegatski sistem že
po naravi, takorekoč per definitionem antiprofesionalni sistem; delegat naj bi ohran-
jal svoj matični poklic. Vse to se je očitno navezovalo na koncept »podružbljanja
politike« in odblesk te zamisli je bil tudi delegatski amaterizem. Oblikovanje

slovenskega parlamenta pa vodi prek njegove – pretežno – profesionalne sestave. V razmerah politične tekmovalnosti, v razmerah partijskega pluralizma ter zapletenega in tudi strokovnega zahtevnega parlamentarnega življenja, pa politika ne more biti več »konjiček«, postranska popoldanska storitev, temveč nujno postaja poklic. Slovenski parlament, »slovensko postavodajalstvo« bo vedno bolj zahteval profesionalnega poslanca, kjer se bosta v zahtevni, na pravilih temelječi parlamentarni igri srečevali pozicija in opozicija in kjer naloga opozicije kljub vsemu ni samo v tem, da moti institucionalizirano resnico pozicije. Naloga opozicije je tudi v tem, da tudi sama konstruktivno zida slovensko nacionalno politiko. Parlamentarizem »se dogaja« v odprti družbi, ob nujnem pogoju visoke strokovnosti predloženih rešitev.

Poslanec je odgovorna, ustvarjalna, inventivna osebnost, za ta poklic se bo vedno bolj zahtevala sposobnost in pamet. To morda zveni preveč maksimalistično, češ tudi v volilnem telesu niso vsi sposobni, pametni, ustvarjalni, inventivni in po »teoriji zrcala« torej tudi slovenski parlament ne more biti v celoti takšen. A vendar: nespameten, neodgovoren poslanec je nesreča, je »pomota« za parlament, za stranko in ne nazadnje seveda tudi za volilno telo.

Že dosedanja prva opazovanja obnašanja slovenskih poslancev kažejo, da se pri svojem delu premalo opirajo na stroko in znanost. Brez naslonitve na ekonomske, monetarne, urbanistične in druge ekspertize, kadar bo razprava in odločanje o takšnih vprašanjih, bo odločanje in razpravljanje v parlamentu verbalistično, diletantsko, avanturistično. Že dosedanje prve razsvetlitve delovanja slovenskega parlamenta kažejo, da so bili uspešnejši kot poslanci tisti, ki so pri svojih odločitvah konzultirali znanost in stroko in ki so bili do znanosti in stroke, kadar je bila tudi sama »večvariantna«, razumno selektivni. Slovenija ima že vrsto raziskovalnih institutov in področnih ekspertov, ki so sposobni nuditi profesionalne usluge slovenskemu parlamentu in njegovim članom. Moderna politika se naslanja na dosežke znanosti, tehnike, informatike in menda ne le na vzvode politične represije. Tudi takrat, ko se politika relativno hitro uči in ko se naslanja na mnenja večšakov različnih profilov, še vedno včasih ostaja nesposobna, da bi reševala mnoga odprta vprašanja življenja in odgovorila naraščajočim potrebam človeka.

Seveda je povsem konkreten odgovor na vprašanje, kako s profesionalizmom v slovenskem parlamentu, v veliki meri odvisen ravno od strukture slovenskega parlamenta. V primeru enodomnosti (državni zbor) bi bil skoraj popolni profesionalizem poslancev nujen. Dvodomnost (drugi zbor – zbor regij?) odpira možnosti tudi delne neprofesionalnosti poslancev. Pri vsem tem ima zadeva zanesljivo še finančne implikacije, ki jih v majhni Sloveniji, ki ni pretirano bogata, ni mogoče zamenjati.

Sedanji položaj v našem parlamentu daje glede profesionalizacije poslancev, po podatkih z dne 4. 2. 1991 sledečo podobo: v skupščini je 62 profesionalnih poslancev in sicer jih ima Socialnodemokratska stranka 7, Slovenska demokratična zveza 7, Slovenski krščanski demokrati 4, Slovenska kmečka zveza – Ljudska stranka 6, Zeleni Slovenije 7, Liberalna stranka 1, Stranka demokratične prenovе 8, Socialistična stranka Slovenije 5, Liberalno-demokratična stranka 10, Neodvisni delegati 3 in delegati narodnosti 4. To stanje ni zadovoljivo. Čeprav bi bilo napačno (ne)učinkovitost dela slovenskega parlamenta skrčiti le na dilemo neprofesionalizem – profesionalizem, je vendarle pretežno poklicna sestava parlamenta eden izmed pomembnih pogojev njegovega uspešnega dela. Če imam pred očmi število sej zborov od začetka delovanja novega slovenskega parlamenta do februarja 1991, torej samo količinski podatek, potem že to kaže na zahtevno dejavnost,

ki jo je težko opravljati poleg matičnega poklica. Do začetka februarja 1991 je imel Druženopolitični zbor 11 sej, Zbor občin 11 sej in Zbor združenega dela 13 sej. In kje so še seje drugih parlamentarnih teles ter vsebinska priprava glede na študij gradiva za seje? Vse kaže, da je (pretežni) profesionalizem, ob racionalni strukturi parlamenta, imperativ tudi za slovenski parlament.

Parlament in politična kultura

Parlament in politična kultura je tema, ki jo pri ocenjevanju slovenskega parlamenta ne moremo obiti. Če politično kulturo opredelimo kot zbirko vzorcev vedenja in modelov političnega obnašanja in iz tega zornega kota ocenjujemo slovenski parlament, potem bi težko trdili, da je naša politična kultura že demokratična, da imamo že opravka tudi s parlamentarno politično kulturo. Ne nazadnje: Slovenci se tudi ne moremo v zgodovinskem smislu postavljati s kakšno posebno razvito parlamentarno tradicijo. Pa tudi sicer lahko rečemo, da v Sloveniji prihaja ob istih normativnih skupščinskih, volilnih in poslovniških predpisih v različnih družbenih sredinah in pri različnih posameznikih tudi do različnih kvalitiet parlamentarnega obnašanja. Zanesljivo je s politično kulturo tako: poleg normativnih ukrepov in aktov je pomemben tudi dejanski parlamentarni proces, ki pa ne sledi hitro institucionalnim (normativnim) ukrepom. In še nota male: včasih pri nas tudi nekateri institucionalni (normativni) ukrepi še niso takšni, da bi sploh omogočali nastajanje demokratične (parlamentarne) politične kulture. Prodor novih vrednostnih usmeritev, ki bi uveljavljale demokratično politično kulturo ni hiter in smo tako priče počasnega in postopnega oblikovanja novega vrednostnega sistema.

Ko govorim o politični kulturi, mislim na globlje vrednostne usmeritve, ki vplivajo na odnose med samimi volivci, na odnose volivcev do političnih strank in političnih strank do volivcev, na odnose med pozicijo in opozicijo, na vedenje parlamentarnih in strankarskih prvakov in na njihovo medsebojno komuniciranje. Očitno je, da tudi tu ne moremo preskočiti zgodovinskih obdobij. Še vedno so prisotne tudi stare vrednote in gledano z zornega kota tekmovalne pluralistične družbe, tudi »zastareli« modeli političnega vedenja in obnašanja.

Parlamentarna demokratična politična kultura nima nič skupnega s podaniško miselnostjo, z zagledanostjo v paternalistične avtoritete. Parlamentarno odločanje ne more zaživeti brez razmišljanja, oprtega na argumente, znanje in ekspertize. Parlamentarna politična kultura pomeni, da sta si pozicija in opozicija dva pola parlamentarne celote, ki sta si v številnih prvinah tudi nasprotna, ne pa sovražna. Parlamentarna politična kultura pomeni način političnega obnašanja, v katerem je opoziciji priznan in dopuščen naboj možne prihodnje pozicije, kjer med pozicijo in opozicijo ni manihejskih, primitivno črnobelih oznak. Samo takšna politična kultura daje parlamentarnemu sistemu mobilizacijsko sposobnost. Parlamentarna politična kultura nosi v sebi nasprotovanja na črti pozicija-opozicija, a tudi sposobnost za usklajevanje stališč, za najdenje skupnih sestavin, nujnost po pazljivem poslušanju in upoštevanju argumentov drugih.

Vsaj na ravni raziskovalne hipoteze bi lahko dejal, da smo glede vsega tega na Slovenskem res šele v najboljšem primeru – parlament v nastajanju. Premajhna je tudi med poslanci kultura negovanja stikov z volilnim telesom in poslanci bi morali bolj spremljati interese družbenega okolja. Če bi uporabil terminologijo, ki je relativno običajna v okvirih raziskovanja politične kulture, bi lahko dejal, da bi poslanci morali imeti pristojnosti glede na vse tisto, kar se »vlaga« v politični

sistem, na »vhod« v politični sistem, prav tako pa tudi na »izhod« iz političnega sistema. Učinkovito odločanje poslancev predpostavlja tudi ocenjevanje doseženih rezultatov glede na tisto, kar je bilo načrtovano. Pri tem je zelo pomembno, da so cilji merljivi, da bi tako lahko zdržali politični test. Če merljivost izostane, potem niso realne možnosti vrednotenja učinkov odločanja.

LITERATURA:

- Parliaments in Western Europe, West European Politics No 3/1990
Parliament and Pressure Politics, uredil Michael Rush, Oxford 1990, Claredon Press
Maurice Duverger: Demokracija bez naroda, RAD, Beograd 1968
Stane Južnič: Politična kultura, Založba Obzorja, Maribor 1989
Milan Matić: Političko predstavljanje, Radnička štampa, Beograd 1974

ANTON PERENIČ

Parlament in pravna kultura

Zamisli, da bi bilo mogoče na petih do šestih straneh oceniti delo slovenskega parlamenta, bi me morala, zlasti ob utemeljitvi, da gre za razmislek o temi, »ki je ne le teoretično izzivna, ampak tudi družbeno izjemno pomembna«, prej odvrnati kot spodbujati k pisanju. Če bom vendarle napisal nekaj na hitro zbranih utrinkov, bom to storil pod vplivom predlogov, ki jih je v vabilu nanizal glavni in odgovorni urednik. V njih vidim prej željo, da bi tokratni odzivi na vabilo prispevali k izoblikovanju primerne raziskovalnega načrta kot pa k zaokroženi presoji dosedanjega dela parlamenta.

H kritično sproščenemu odnosu do parlamenta bi utegnili prispevati znana, nekaj desetletij trajajoča ugotovitev o krizi parlamenta, ki ji ni videti konca in zaradi katere ostaja parlament še naprej težak in neozdravljiv bolnik. Če so zvezdni trenutki evropskega parlamentarizma napolnjeni z velikimi simboličnimi dejanji in pomembnimi zakonodajnimi akti že zdavnaj minili in če je pred nami le še bolj ali manj shiran in neučinkovit organizem, potem res ni videti vzroka, zakaj bi se do njega obnašali pretirano spoštljivo in obzirno. Tudi tedaj ne, ko gre za domači parlament, saj si išče svoj navdih prav v evropskem parlamentarizmu.

Res je sicer, da je v njegovih prvih korakih najti nekaj prej omenjenih zvezdnih utrinkov ali vsaj njihovih odsevov, če že ne izjemnih zakonodajnih dejanj, pa vsaj vrsto simboličnih potez; »zgodovinskih odločitev« in obrednih vzhičenj, ki te odločitve spremljajo. In ob njih se posameznik mora počutiti majhnega in neobgljenega, pa naj si še tako vztrajno ponavlja prepričanje (ki je vsaj posredno postalo sestavni del prenovljene idejne družbene zasnove), da bi moral biti prav on – posameznik mera političnih institucij in da je njegova pravica spraševati se, v kolikšni meri je posamezna institucija občutljiva tudi za njegovo videnje družbenih razmer in njegovo dožemanje potreb po velikih dejanjih in odločitvah. Nekaj samozavesti in odločnosti bi mu morala vlivati izkušnja preteklih desetletij, v katerih ni manjkalo »zgodovinskih« prelomnic in avantgardnih naskokov neubogljive dejanskosti, ki so omejevali posameznikovo avtonomnost in svobodo ter terjali pokorščino in